

MINDIG CSAK HARKÁNYRÓL ÁLMODOZTAM

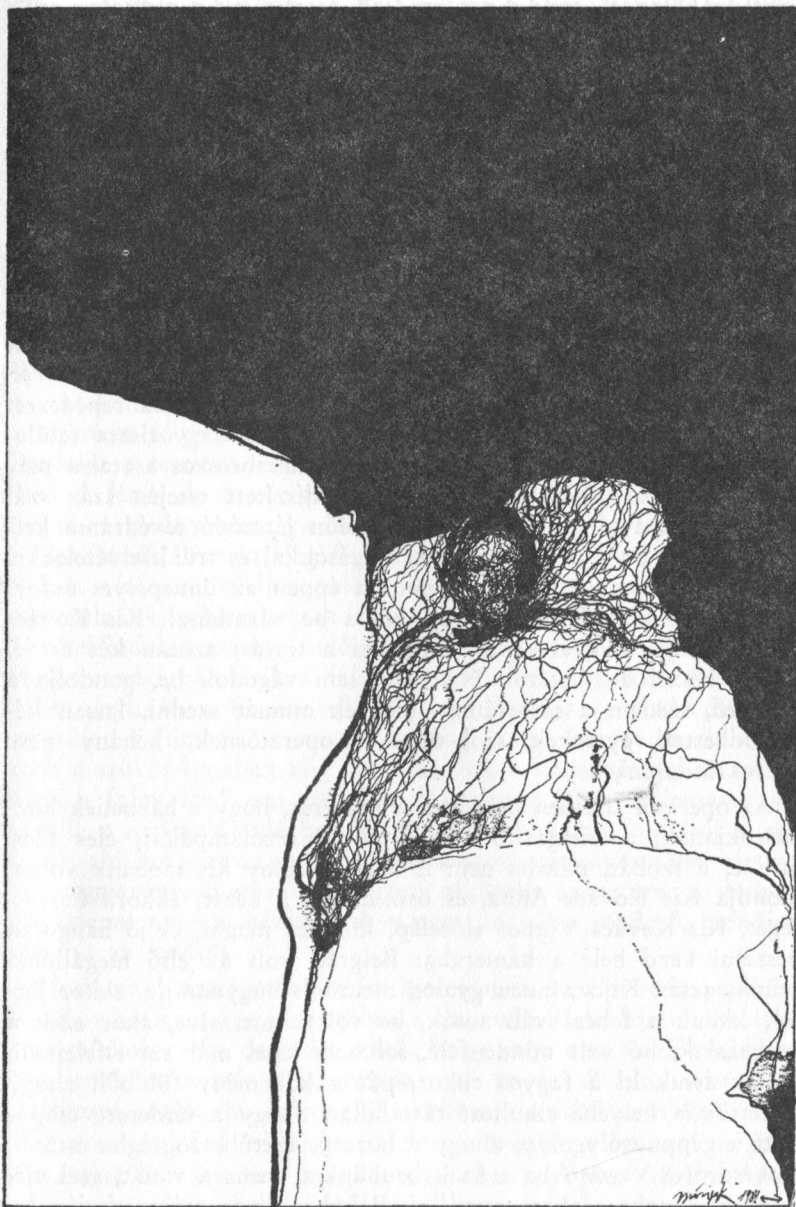
DUDÁS KÁROLY

Kis Kovács Ágnes a televízió forgatócsoportját várja. Holnapután lesz százéves, ebben a községben még senki nem ért meg ekkora kort, itt valahogy az országos átlagnál hamarabb dőlnek ki az emberek a sorból, indokoltnak látszik tehát, hogy a tévéhíradó szigorúan megszabott műsoridejéből rászánjon három percet. Nem rabolunk el a néni drága idejéből csak egy röpké negyedórát, magyarázta mézédeseen és túlzott hangerővel egy hete a rendező, amikor a csoport kinn járt a riportot megbeszélni, elmondja nekünk, milyen volt az élete, és mi már itt se vagyunk, mit ordít ez, gondolta az öregasszony, nem vagyok én süket, még nem, hála istennek, de semmit sem szólt, csak belenyugvón bólogatott. Három éve, hogy ágyhoz van kötve, először a lábára nyomorodott meg, kibírhatatlan hasogatásai voltak, és nem tudott többé járni, aztán jött a szélütés, a szélütés óta a menyé forgatja, eteti, hordja alá az ágytálat, azt volt a legnehezebb megszokni, az émelyítő bűzt, ami ilyenkor szétáradt a parányi szobában, így rothad meg élve az ember, ezt nem volna szabad megengedni, még szerencse, hogy az esze tiszta maradt, szólni tud a menyének, ha rájön a szükség. Az esze tiszta maradt, de mind kevesebbet használta, gondolkodni már alig gondolkodott, ha szóltak hozzá, legfeljebb bólintott, szemhunyással jelezte, hogy értem, még mindent értek, napokig nem szólt, s ha szólt is, csak annyit: jól vagyok, gyengén, fáj, nem fáj, fulladok, most kicsit jobb, de már ettől is bágyadtság szállta meg, szürkeség telepedett a szemére, és gyorsan álomba merült, amelyből nemsokára kimerülten riadt föl.

De most majd beszélni fog a televízióknak, valamikor nagyon szerette nézni, milyen régóta már csak villámló kékes fénye szűrődik be ide hozzá a ráeresztett függönyszárnyakon keresztül, amelyekkel elrekesztették őt a külvilágtól, a látogatók tekintete elől,

s a hangok, amelyekről már nem tudja teljes bizonyossággal megállapítani, hogy a televízióé, a házbelié vagy idegen emberek hangja. Megpróbál majd újra emlékezni, bármilyen erőfeszítésébe is kerül, biztosan sok mindent kérdeznek tőle, pedig a szélütés óta neki már nincsenek emlékei, csak elmosódott gyűrött képek úsznak elő a múltból, mintha valami nagy lavór vízben vagy fürdőmedencében lebegnének, megfájdítja a fejét ez a lebegés, kutyatejes réten fut mezítlábasan, bokáig érő hófehér ruhában, Ágikám!, Ágikám!, ez az apja hangja, és már itt az apja is, a szép barna ember, a legszebb férfi a világon, tárja a karját, repülne felé, de jaj, elúszik a kép, jó volna megállítani. Újra a fürdőmedence könnyű csillámlása, hogy kerül ide mindez, hiszen sohasem volt fürdőben, városban is mindössze kétszer, először a tavaszi nagyvásáron, később meg amikor a frontra induló fiát kísérte ki a vonathoz, honnan mégis a napsütötte fürdőmedence és a szürkületen áttündöklő színes levelezőlap, gondosan nyírt díszbokraival, emeletes házaival, fürdőruhás népeivel, s a már alig olvasható zsigogó betűkkel: üdvözet Harkányfürdőből.

Megérkeznek a televíziósok, indokolatlanul nagy zajt csapnak, ahogy szétrámolják a felszerelést, a lófszt zörögsz, ugyan már, az öreg nyanya a beugróban úgyse hallja, előkerülnek a házbeliék, Kis Kovács Ágnes fia és menyé, nem sokkal rá a leányunoka, már ő is túl a negyvenen, de még tudnám használni valamire, mondja a világosító, és csettint hozzá, mindannyian az alkalomhoz illően öltözve, Kis Kovács Vilmoson a fekete esküvői ruha, alig észrevehető, mostanra szürkére piszkolódott fehér csíkokkal, a nadrág éle ventén a barnás porlerakódás, a kigombolt nyakú, sárgába hajló vászoning, fekete kalapját úgy szorítja a combjához, mint egykor Bugyonnijban az ellenzős katonasapkát Keserű alezredes színe előtt, milyen hiábavaló mozdulat, gondolja a rendező, mennyire hiábavaló, szorosan mellette a felesége, Kis Kovács szül. Sepsei Anna, nehéz fekete fejkendőben, fehér babos sötétszürke ruhában, fekete csatos cipőben, ideges kézzel gyűrögeti álla alatt a kendő csücskét, közöttük s valamivel előttük diszkréten kivágott virágos ruhában a szép telt asszonyunoka, Antunovics szül. Kis Varga Veronika, csak néhány napja érkezett haza látogatóba a külföldi munkavállalásból, a férjem nem lehet itt, szabadkozik, elutazott a szüleihez, ő nem ebből a községből való, így egymástól távol töltjük az évi szabadságunkat, szomorkás meleg tekintetét a kelletténél hosszabb ideig rajta tartja a szakállas operatőrön, cso-

portkép hölgyel, gondolja a rendező, és alig tudja visszatartani a nevetését.

A mama állapota tegnapelőtt óta rosszabodott, mondja Kis Kovács Anna, és aggodalmaskodva a kezét tördeli, senkihez nem szól egy árva szót se, mintha meg se ismerne bennünket, csak a plafont nézi, bajosan hiszem, hogy ki tudnak belőle húzni egy épkezláb mondatot; bízza csak ránk, mosolyog magabiztosan a rendező, nekünk már ilyesmiben van tapasztalatunk, elnézést, hogy így mondom, de a műsor érdekében szólásra bírjuk mi még a halottat is, és csendesben mosolyog a jól időzített élcen.

A műszakiak ezalatt begyakorolt mozdulatokkal máris átrendezték a szobát, látszik, hogy jól összeszokott stábot küldött ki a televízió, a meszelt falról boszorkányos ügyességgel tüntették el az ósdi köpönyegeket, a foltozott kabátokat, az agyonra repedezett táskákat, a görbebotokat, hadd legyenek szép nagy tiszta felületek, háttérnek mindig ez a legjobb, a fehérabroszos asztalra már odakészítették a hatalmas műtortát, kidíszített tetején száz száz színes gyertyával, valamelyik századelőn játszódó tévédráma kellei között bukkantak rá, ügyes vágásokkal és trükkfelvételekkel úgy rendezik majd a dolgot, mintha éppen az ünnepélyes évforduló kellős közepén toppantak volna be váratlanul, Kis Kovács Ágnes elfújja a gyertyákat, megszegei a tortát, azután két és fél percig beszél az életéről. Ha ezzel sem vágódok be, gondolja a rendező, szedem a sátorfámat, megyek csumát szedni, lassan készülődhetnek, gyerekek, szól oda az operatőrnek, néhány perc múlva indulunk.

Az operatőr üresben beindítja a kamerát, hogy a házbeliek hozzászokjanak, a világosító fölgyújtja az izzólámpákat, éles fény önti el a szobát, mintha nem is a mi szegény kis szobánk volna, mondja Kis Kovács Anna, és összecsapja a kezét, ekkora fényeséget, Kis Kovács Vilmos előrelép, kihúzza magát, és jó hangosan beszélni kezd bele a kamerába: Belgrád volt az első megállóhelyünk, aztán Kijev, innen gyalog mentünk Bugyonnijig, ekkor jöttek értünk a fehér sváb autók, be voltak meszelve, akár ezek a szobafalak, hó volt mindenfelé, sohasem lehet már ezt elfelejteni, ahogy ástuk ki a fagyos cukorrépát a kőkemény földből, ahogy temettük a helyébe elhullott társainkat, ahogy a térdemre csapódott a géppisztolygolyó, ahogy a huzatos szerűbe fogságba estünk, tüskésdrótos vagonokba raktak bennünket, ment a vonat, szél vitte-e, mi-e, sohasem akart megállni, Bakuba éppen május elsején ér-

tünk, kanyarogtunk végig a Balti-tenger partján, amikor fogságba estünk, mindenhol hó volt, itt meg piros cseresznye, innen már levelet is küldhettünk haza, jó vastag papírra írtunk, hogy a hosszú úton el ne ázzon, bélyeg se kell rá, mondogatták az őreink, ha jó a címzés, anélkül is biztosan hazaér, kár is lett volna a bélyegért, meglestem egyszer, a szakácsok tüzeltek a leveleinkkel, és közben énekeltek hozzá, füstölt is nagyon a tűzük; állítsa le magát, öregapám, szakítja félbe türelmetlenül a rendező, most az édesanyja a fontos, elvégre nem maga a százéves. Csinálnak néhány néma kádert a tortával és a gyertyákkal, aztán intézkedik, a forgatócsoport lábujjhegyen átvonul az elfüggönyözött beugróba. Kis Kovács Ágnes mozdulatlanul fekszik a damaszthuzatú dunna alatt, erre az alkalomra illet, hogy a szekrény mélyéről előkeressék a damaszthuzatot, a szeme nyitva van, mint két befagyott, behavazott tómeder, soha nem láttam ennyire fénytelen szemet, gondolja a rendező, elhúzza a függönyt a parányi ablak elől, beárad a fény, de az öregasszony szeme továbbra is rebbenéstelen mered a mennyezetre, ne kapcsold be a lámpákat, súgja hátra a világosítónak, lesz itt elég fény, aztán közel hajol az öregasszonyhoz, a néni ne törődjön velünk, mondja jó hangosan, mintha itt sem volnánk, pihenjen csak nyugodtan, aztán int az operatőrnek, fölvetel indul, a százesztendő Kis Kovács Ágnes néni, először, s az objektív végigpásztázik a falakon, elidőz az aranykeretes esküvői képen, nyilván a fia esküvői képe, gondolja a rendező, de hadd maradjon a filmben, az operatőr pedig a foga között káromkodik, mert a szűkös lyukban alig van lehetőség a kameramozgásra, sorra veszi a falon lógó régi gobelint, a keresztet ügyes billentéssel kikerüli, a nyoszlya fölé boruló függönyszárnyakat, oldalról a parányi ablakot, aztán egyetlen határozott vonalvezetéssel átcsap az öregasszonyra, amennyire lehet, ráközelít az arcára, a dunnán súlytalanul nyugvó kézre, kedves néni, kiabál a rendező, mondjon valamit az életéről.

Most majd ország-világ előtt kitergegetem az életemet, gondolja Kis Kovács Ágnes, lejjebb rebben a tekintete, elmosódott, imbolygó emberalakokat lát, de tudja róluk, hogy ezek a televíziósok, hadd ámuljanak rajta mások is, milyen volt az én életem, most majd emlékezni fogok, ha beledöglök, akkor is emlékezmem kell, mély lélegzetet vesz, és beszélni kezd. Űlt a vályogház előtt az öregapám, fűzfavesszőből kosarat font, és nagyokat nyögött közben, mert csúz ette a testét, Ágikám, kiáltotta, és én már hagytam is félbe a

játszást, futottam meggázolni a lábát, a hátát. Ágikám, egyszer majd elmegyünk Harkányba, nyögte, Harkány meggyógyít bennünket, jaj, miért kell az embernek ennyire megöregednie, kérdezte tőlem, amikor haldoklott, egyszer mutatott nekem egy képes levelezőlapot, parkok és fürdőmedencék voltak láthatók rajta, hogy csillogott a kék víz a medencében, ettől kezdve én mindig csak Harkányról ábrándoztam, ha egyszer felnövök, az urammal Harkányban fogunk élni, közelíts rá a tekintetére, suttogja a rendező, próbáld megfogni a semmibe révedő tekintetét, éppen azt csinálom, morogja az operatőr, zötyögős kocsin vitt ki a pusztára a háromnapos lakodalom után az uram, gondoljanak bele, hús évét kint a pusztán, úgy halt meg az öregapám, úgy halok meg most már én is, hogy nem láttuk Harkányfürdőt, ezért hasogat ennyire megöregednie, kedves néni, kiabál a rendező, próbáljon mondani valamit az életéről, lovasok törtek ránk egy éjszaka a pusztán, kóborbetyárok, rugdosták-verték az ajtót, értem jöttek, odabent reszketett az uram, sivalkodott az első gyerekem, magukkal vittek, két álló hónapig, amíg csak rám nem unt a vezérük, egy nagytermészetű, délceg ember, közöttük éltem, aztán visszabocsájtottak az enyéimhez; a faluból a mély hangú nagyharangra emlékszek leginkább, a hatmázsásra, amit Sándor király halálakor a gyerekek napokig húztak, egymás kezébe adták a kötelet, és kiabáltak, királytemetés, királytemetés, királytemetés, meg is repedt a nagyharang, odalett csodaszép hangja; és egyre úsznak elébe a képek, az emlékek, sorolja őket az egyre homályosuló kamerába, nem veszi észre, hogy szorosan összezárva az ajkai. Fölvétel vége, mondja a rendező, köszönjük, kész, visszahúzza az ablakon a függönyt, sietve elhagyják az állott levegőjű beugrót. Láttátok a kezét?, kérdezi az operatőr, baszd meg a kezét, mondja a világosító, és ezen mindannyian nevetnek.

Megmondtam előre, nem tudnak belőle kihúzni egyetlen mondatot, néz a rendezőre Kis Kovács Anna, magának lett igaza, bólogat a rendező, azért csak össze tudtunk hozni valahogy három percet, három perc némat, legfeljebb majd a stúdióban aláolvasunk valami szöveget, megérdemli a kedves néni, hiszen végső soron ő lesz az első ember, aki ebben a községben megéri a száz esztendő; színesben lesz a mama?, kérdezi még Kis Kovács Anna, mielőtt a televíziósok eltávoznának, természetesen színesben, nyugtatja meg a rendező, az utóbbi időben mindent színesben csinálunk.

A függönyszárnyak mögött Kis Kovács Ágnes moccanatlanul fekszik, csak a tekintete rebben oda a tenyérszíni ablakra: az előbb, ahogy félrehúzták a függönyt és beömlött a fény, mintha zsebtükörrel világítottak volna a szemébe, a tükör, gondolja, kettéhasadtan ott porosodhat most is az ablakmélyedésben, mióta nem nézett tükörbe, olyanok, ezek a függönyök, mint valami csendes nagy hóesés, behavazott az idő, jut eszébe valahonnan, és a sűrűsödő hóesésben újra beúszik a kép: kutyatejes réten fut mezítlábasan, bokáig érő fehér ruhában. Kintől lódobogást hall, kocsizörgést, a kőorbetyárok, gondolja még, a nagytermészetű délceg szép ember, picit oldalra billen a feje, itt vannak, értem jöttek.